

VAR INTE RÄDD FÖR MÖRKRET

KRISTINA AGNÉR

Var inte rädd
för mörkret

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Till minnet av min mamma

PERSONERNA

Alva Fagerström, 34 år, stockholmare, socionom, besöker Tosseboda för första gången.

Susanna Frid, 36 år, närmaste granne, rödhårig tomatodlare och lärare.

Jonatan Mogren, 37 år, närpolis i Tosseboda och hobbyfotograf.

Bo Mogren, 70 år, far till Jonatan, motvilligt pensionerad polis, arbetar ibland frivilligt.

Mats Oskarsson, 55 år, långtradarchaufför, arbetar extra i skogen och bor i prästgården.

Lillian Oskarsson, 75 år, mor till Mats och bor i prästgården.

Vendela Borg, 37 år, trädvårdare i egen firma, gammal barndomsvän till Jonatan.

Erland Borg, 75 år, mark- och skogsägare och far till Vendela.

Ulla Burman, 75 år, änka och ägare till värdshuset Sleven.

Harald ”Harry” Johansson, 77 år, rättshaverist och stugsittare.

Evy Johansson, 25 år vid försvinnandet i oktober år 1965.

Och en tax.

*Stilla ock mitt stoft må gömmas
i den tysta jordens famn.
Må det rum av världen glömmas
där jag vilar utan namn.*

Johan Olof Wallin, 1818
Ur *Den svenska psalmboken*

DEL 1
IN I MÖRKRET

LJUSET SKAR GENOM mörkret. Strålkastarna lyste upp landsvägen framför bilen och den vita mittlinjen gjorde det enkelt att urskilja körbanan, trots landskapets alla svängar. Annars var granskogen på båda sidor om Alvas rostiga Renault Clio så tät att växtligheten påminde om väggarna i en tunnel.

Hon stängde nog av helljuset när hon passerade gårdar. Sedan hon vikit av från motorvägen en halvtimme tidigare hade hon bara mött två personbilar. Nyss hade en timmerbil med bländande extralampor tryckt ut henne i vägrenen. I vad som känts som sista sekund hade hon lyckats komma så långt ut att backspegeln inte slitits av. Airbag hade kanske ändå varit bra, tänkte hon och såg att händerna darrade, men utöver bruset från däckerna var allt nu tyst och stilla.

Stadens gatlampor hade ersatts av ett kompakt augustimörker, men radiokanalens programledarröst hade en lugnande inverkan. Alva hade sänkt ljudet för att kunna urskilja varningslåten utifrån och nu följde hon vägrenen med blicken, på jakt efter djur eller andra faror.

Mobilen på passagerarsätet blinkade till och hon sköt upp glasögonen som börjat glida nerför näsan. Mottagningen hade blivit sämre sedan motorvägen, men nu hade alltså ett ensamt meddelande nått fram. Hon vinklade skärmen – det var bara Helena som undrade om hon var framme. Fortfarande inte ett ord från Jonas.

Minnesbilderna från förra veckan var fortfarande drömlika. Ytterdörren som svängt upp framför henne, den ljusa ryamat-tan – som hon själv valt ut – och deras nakna kroppar intill soffbordet i glas. Ingenting kändes riktigt verkligt. Ljuset från elkaminens falska eldstungor som fått kvinnans ryggtavla att glänsa. Mörkröda hårslingor som nått halvvägs ner mot hennes rumpa, som rört sig i en lugn men regelbunden takt över honom.

Över kroppen hon kände så väl. Över Jonas, hennes egen fästman.

Hon hörde sig själv dra efter andan. Branden bakom ögonlocken förvandlade synfältet till dimma och hon torkade ilsket bort tårarna, men nattluften svalkade ansiktet när hon rullade ner fönstret några centimeter. Bilens avgassystem skramlade till när hon passerade över en färist.

Enstaka gårdar susade förbi som öar av värme och trygghet. Men i en del hus fanns inget ljus och byggnaderna skymtade bara fram som silverfärgade silhuetter i skenet från månen. Ödehus, tänkte hon. Mörka hem med minnen i väggarna, nu hemsökta av möss och växtlighet.

Dimman syntes redan som vita sjök över ängar och gården. En och annan vägskylt lyste upp ortsnamn som Labbemåla och Nävrabo, men inte förrän hon passerade gränsen mot Kronobergs län var hon säker på att hon var på rätt väg.

Precis när hon skulle kontrollera hur långt det var kvar i mobilens väganvisning föll ögonen på skylten hon letat efter. Tosseboda låg bara en dryg mil bort.

”Sväng vänster”, sa den stela kvinnorösten i mobilens gps. Alvas mobilbatteri var opålitligt och hade en tendens att ladda ur när man behövde det som mest. För säkerhets skull hade hon skrivit ut kartan, men tanken på att befinna sig ensam mitt i skogen var ändå inte direkt angenäm. Vägen till vänster var smal och hon hörde hur marken under de nästan blankslitna däcken gick från asfalt till grus.

”Du har nu nått ditt mål”, meddelade robotkvinnan. Alva kunde inte låta bli att lägga märke till ironin i de ord som var avsedda som betryggande färdanvisning. Kanske var hon framme, men hon hoppades verkligen att detta inte var målet.

Huset låg på vänster sida, en bit uppför en slänt. Hon kunde urskilja en grön soptunna och när bilen passerat ett syrenbuskage guppade den till och en stenig uppfart bredde ut sig i skenet från strålkastarna. Bilen tog ett sista litet skutt över en stenhäll innan den lade sig till rätta i mjuk moss.

Billyktorna träffade en stor, rödmålad bod med grovhuggna timmerväggar och ockragul port. Bakom den skymtade ännu ett rött men mindre uthus, kanske ett gammalt hönshus eller en vedbod.

När motorn stängdes av blev det tyst. Det enda som hördes var surret från motorns kylfläkt. Hon drog till sig mobilen igen, trots att hon inte fått fler sms, och tände takbelysningen.

Utanför bilen var allt så genomträngande svart att bara konturerna av hundratals grantoppar avtecknade sig mot den ljusa himlen. Trycket slog till över bröstet, men hon tvingade sig själv att andas lugnt så som terapeuten sagt att hon skulle när ångesten kom krypande. För att lura kroppen, istället för att kroppen lurade henne. Hon skulle bli tvungen att andas sig rakt igenom paniken – det fanns ingen hastig genväg, ingen smidig omväg. Att tillbringa natten i bilen var ändå inget alternativ.

Det hade inte alls varit meningen att hon skulle anlända så sent men när hon väl stått där med resväskan i Helenas hall, så redo att säga adjö som hon kunde bli, hade det känts som om avresan skulle bli den allra sista dödsstöten för relationen med Jonas. Som om han i samma stund som hon passerade dörröppningen och lämnade stan aldrig någonsin skulle ringa igen.

Därmed skulle det bli hennes fel. Det skulle bli hon som inte ens gett dem en ordentlig chans. Och hon skulle gräma sig för resten av livet.

Alltså hade hon suttit ensam kvar intill den fasta telefonen i Helenas hall, efter att väninnan och hennes make och barn stuckit iväg för en heldag på stan, och faktiskt övervägt att själv ringa till Jonas. Vid lunch hade Helena ringt, frågat hur hon mådde och om hon ville sova på soffan en natt till.

Det ville hon inte. Alva hade redan sovit i den knöliga utdragssoffan i en vecka. Hon var oändligt tacksam mot Helena för att hon alls haft någonstans att ta vägen, men vistelsen hade också snabbt blivit ohållbar. Parets två barn var båda under fem år och maken något av en surkart. Efter fem nätter, då familjens stirriga terrier väckt Alva flera gånger varje natt, hade hon tagit sin resväska och insett att det var dags att ta sin tillflykt till torpet i Småland. Efter begravningen skulle huset ändå behöva säljas omgående. Och den enda som skulle ta itu med försäljningen var hon.

Först när eftermiddagen övergått i kväll hade Alva slagit en signal till torpets närmaste granne för att meddela sin ankomst, låst ytterdörren bakom sig och kastat in Helenas extranöckel i brevinkastet. Hon skulle inte återvända till utdragssoffan.

Istället hade hon passat på att köra förbi Nytorget och kikat upp mot den tvåa där hon och Jonas bott i nästan tio år. Var den där kvinnan kvar där uppe? Bodde hon där nu? Klockorna i Sofia kyrka hade klämtat, ett ljud hon alltid älskat, när hon slutligen lämnat Stockholm bakom sig och valt att köra kustvägen söderut via Västervik.

Rutten gick snabbare än hon trott, men som vanligt blev det ändå hon själv som fick lida för att hon sköt upp saker och ting. Nej, planen hade inte varit att anlända efter mörkrets inbrott.

Hon kastade ännu en blick mot mobilen. Ingenting. Avståndet upp till huset kunde inte vara mer än tjugo meter. Hon upprepade det lugnande mantrat hon lärt sig hos terapeuten och lät ordens effekt sprida sig i kroppen. Bildörren gled upp. Klackarna sjönk ner i mossan.

I mörkret är människan ett djur, tänkte hon. Att visa rädsla lockar till angrepp.

Det kändes lite bättre när den ljumma sensommarluften strök över ansiktet. Hon fortsatte att andas, lät skräcken ligga kvar i magen utan att den tog över. Ögonen vande sig gradvis vid dunklet och månens silverskiva gav ifrån sig ett precis tillräckligt starkt sken för att husets konturer skulle framträda.

Byggnaden stod på torpargrund av grova stenblock och var större än hon föreställt sig. Storleken stämde inte överens med hennes tanke om vad en stuga var: minnen av låga, mögelansatta baracker med väggar av furu från skoltidens klassresor. Hon erinrade sig att detta var ett gammalt båtsmanstorp, men först efter att ha kånkat väskorna och matpåsen uppför en låg trappa genom stenvuren som omgärdade huset kunde hon urskilja detaljer. Tomma fönsterrutor tycktes snegla, en trappa ledde upp till en ytterdörr vars karm var dekorerad med vitmålad snickarglädje.

Hon lyfte på en sten, som låg vid sidan av ytterdörren. Där fanns nyckeln, helt enligt överenskommelsen. För ett ögonblick hördes ett lågt pinglande ljud, som från en liten silverklocka.

Hon stannade upp och spetsade öronen, men ljudet hade försvunnit. Hon ansträngde öronen ännu mer, men det enda hon lade märke till var nattens avsaknad av naturliga ljud. Istället fick hon för sig att det tjöt i öronen. Kunde tystnaden vara öronbedövande?

Händerna hade nu börjat darra okontrollerat och hon tappade nyckeln, som föll nerför stentrappan och försvann i gräset intill husväggen.

”Helvetes jävlar”, mumlade hon och kände sig fram med handen i det fuktiga gräset. Det var nära att hon tappade glasögonen, men till slut lyckades hon få in nyckeln i låset.

Stillastående luft slog emot henne. Blicken föll på en äldre typ av strömbrytare i vit bakelit.

Varde ljus.

Tapeterna var blekta, men medaljonger i grönt berättade att någon en gång i tiden brytt sig om interiören. Hon behöll jackan på och ställde ifrån sig datorväskan i salen, i en tygsoffa med stora rosor. Där inne var väggarna prydda med urmodiga tavlor, som bröt av mot en nästan lika bedagad tjock-tv. Intill en gjutjärnskaamin av äldre modell stod en vacker örönlappsfåtölj och en bokhylla full med böcker, och hon gick fram till den och drog in den svaga doften genom näsan. Dofte som påminde om mamma.

Det högg till i magen. Trots att det gått flera veckor hände det att Alva plötsligt slogs av insikten om vad som hänt. Hemma i Stockholm hade hon stundtals fått en känsla av att mamma fortfarande levde, att hon bara inte var där just då. Att hon säkert snart skulle ringa. Nu och här, i mammas torp, var verkligheten omöjlig att hålla ifrån sig. Hennes tillhörigheter fanns där, men hon själv skulle aldrig komma tillbaka.

Alva drog in ett kraftigt andetag genom näsan och svalde gråten som hotade att välla fram. Så skalade hon bestämt av sig ytterkläderna, drog händerna genom håret och tittade ner på matpåsen. Den skulle inte packa upp sig själv.

Hon stuvade in matvarorna i det tomma kylskåpet ute i köket, som var litet och prydligt och utrustat med moderna vitvaror. Skafferiet var fyllt med torrvaror, konserver och baktillbehör. Hon lade förbryllat märke till att diskhon var fri från kalkfläckar och trasan över kranen såg ny ut. Någon hade varit här, ganska nyligen.

I övrigt bestod undervåningen av ett badrum med dusch och ett rent men grisskärt handfat, intill en gammalmodig, vacker toalett från Gustavsberg. Eftersom hon hållit sig i flera timmar passade hon på att kissa. När hon spolat susade rören, medan hon fortsatte in i ett sovrum och vidare till ett mindre rum, som en gång i tiden kunde ha varit pigkammare.

En låg dörr avslöjade en brant trappa. Hon lät lamporna vara tända på nedervåningen, satte på ficklampan i mobilen och klättrade uppåt. Längst upp slog hon pannan i en ensam glödlampa, och ljus flödade när hon drog i snöret.

Det var stor skillnad från bilderna mamma mejlat i våras. Bjälkarna hade slipats och isoleringen täckts med pärlspont som målats i en ljusgrå nyans, med varsam hänsyn till torpets historia. Men när hon tog några steg över golvbrädorna såg hon att bara hälften av snedtaget blivit målat. Borta vid en dörr mitt i det stora vindsutrymmet tog färgen abrupt slut.

Den plötsligt avslutade renoveringens svaga doft av målarfärg dröjde sig kvar som ett spöklikt minne i luften. I nästa stund fick hon känslan av att mamma stod alldeles bakom henne, så tätt intill att hon kunde ana hennes kroppsvärme, men när Alva snodde runt såg hon bara den egna vita andedräkten fylla luften.

Dörren med glasruta gnisslade när hon drog upp den och klev in i en liten kammare. Så fort hon kom över tröskeln kände hon igen det från bilderna: det här var gästrummet mamma inrett åt henne. Hon gick fram till nattduksbordet intill en järnsäng och tände en läslampa, som spred ett varmt ljus över de nytapetserade väggarna. Mönstret hade små skära blommor, precis som hon mindes att mamma visat henne på tapetbutikens hemsida.

Alva sjönk ner på den gamla järnsängen. Trots att dagen varit varm kändes det rätt i huset, och hon gned händerna över armarna och kände med ens hur utesägligt trött hon var. Av alla långa dagar den senaste månaden hade den här varit en av de längre. Hon öppnade ett linneskåp och plockade fram lakan som hon bäddade med. I en liten byrå vid fönstret hittade hon ett par långkalsonger i sjuttiotalsfärger som hon drog på sig. T-shirten behöll hon på, innan hon kröp ner mellan de kalla lakanen.

Så ändrade hon sig, klev upp igen och öppnade fönstret. Under några korta sekunder lät hon den friska nattluften strömma in

i rummet, innan hon stängde och kröp ner i sängen igen. Sänglampan förblev tänd.

Var befann sig Jonas just nu? Låg han i den där kvinnans säng, eller kanske hon i hans – i påslakanen som Alva hade köpt? Själv låg hon ensam i en främmande säng, någonstans i en skog hon inte ville befinna sig i. Hon var van vid att känna den välbekanta doften av Jonas varma kropp. När hade hon senast sovit ensam, utöver den senaste veckan på Helenas soffa?

Alva vände sig om i den gnisslande sängen. Hon tyckte sig se mammas ansikte framför sig i mörkret, kunde nästan känna hur hon sträckte fram en hand och strök över Alvas hår. *Allt ordnar sig, vännen. Allt ordnar sig.*

Det var så mamma alltid hade sagt. Alva ville lita på att det var sant, men visste inte längre om hon kunde.

Hon hörde ljudet först efter att ha försökt somna en lång stund. Det var ett ljud som nästan flöt ihop med suset från grann-
topparna och knäppningarna i väggarna, som var så typiska för äldre hus. I skydd av mörkret tog sig små, snabba steg fram över vindsgolvet. Något rasslade över brädorna och klättrade längs innerväggarna.

Här skulle hon få dela utrymmet med naturens invånare, men djur var oftast skygga. De accepterade tyst människans närvaro och vek helst bara undan.

Människor var sällan lika okomplicerade. Hon mindes vad mamma berättat om de antingen nyfikna eller inåtvända by-
invånare hon bekantat sig med under tiden i torpet. Att dela utrymmet med dem skulle kanske inte bli lika lätt, tänkte Alva och drog täcket tätare kring halsen.

NÄR HAN KOM ut ur skogen vid torpet stack ljuset från fönstren mot honom som varningslampor i mörkret. Bilen stod parkerad nedanför slänten på andra sidan stenmuren, en sliten Renault.

För ett kort ögonblick trodde han att hon hade återvänt, och känslan var omedelbar. Det var som att stå vid ett stup och inse att det inte fanns någon annan väg än framåt. Och så den där flyktiga tanken. Tanken på att det kanske ändå vore bäst att låta allt rasa.

Men det hade han inte gjort. Inte den här gången heller.

Granarnas grenverk växte tillräckligt lågt för att han skulle känna sig säker i sitt gömställe. Under en kort sekund fick han för sig att någon kikade ut på honom, spejade genom munblåsta, ojämna glasrutor. I nästa ögonblick insåg han att det var ett ljud som fångat hans uppmärksamhet. Han letade med blicken, spetsade öronen.

Pling pling, lät det i luften. Pling pling.

Men klangen dränktes av knarret från ett fönster på andra våningen som slogs upp på vid gavel.

Den här kvinnan var ännu blondare, med glasögon och håret uppsatt i en slarvig tofs uppe på huvudet. Hon såg ut att vara klädd för att sova, med en T-shirt som halkat nerför en blek axel.

Kvinnan spejade hastigt ut i natten, svor till när fönstret käre-
vade och drog igen det med en smäll.

Han stod kvar en lång stund efter att hon försvunnit bakom
det spröjsade fönstret.